

ACCIONS EDUCATIVES: promoció de la salut sexual i la prevenció del VIH/sida

Material elaborat pel Departament de Formació i Prevenció de
SIDA STUDI

ACCIONS EDUCATIVES : promoció de la salut sexual i la prevenció del VIH/sida

Les Accions Educatives que desenvolupa el Departament de Formació i Prevenció de **SIDA STUDI** tenen com a finalitat donar informació sobre la sexualitat i el VIH/sida mitjançant metodologies específiques segons el col·lectiu participant, incidir en la importància de la salut sexual de les persones, així com la capacitat d'aquestes per a afrontar possibles situacions de risc.

Marc conceptual

Quan la nostra intenció és promoure entre les persones una conducta més segura o saludable, hem de pensar en els aspectes que poden influir en el fet que una persona adopti una determinada conducta o una altra. Per a explicar la conducta i els seus determinants, hi ha nombrosos models teòrics (teories que ajuden a concretar quins aspectes influeixen en la conducta).

Un dels models teòrics que han demostrat la seva utilitat i eficàcia en l'àmbit de la prevenció de la infecció per VIH entre els joves és el **model ASE (Action Self-Efficacy)**, proposat per De Vries¹, que ha estat construït sobre les següents teories: model de Creences sobre la Salut (Becker i Maiman, 1975)², Teoria de l'Acció Raonada (Fishbein i Ajzen, 1980)³, i Teoria de l'Autoeficàcia (Bandura, 1977)⁴.

El nostre model teòric de referència serà el model ASE. Aquest ens explica que el pas immediatament anterior a la conducta, és la intenció de conducta. La intenció és entesa com el determinant que més fàcilment pot preveure la conducta dels individus. Segons el model, la intenció de conducta està influenciada per tres determinants⁵:

L'actitud i les creences: el risc percebut pel/la jove respecte a infectar-se pel VIH, la gravetat percebuda en relació a estar malalt/a de sida, els beneficis i barreres percebudes pels/les joves respecte l'ús del preservatiu.

La norma subjectiva: percepció que té el jove i la jove respecte allò que pensen i fan les persones importants per a ell o ella. Com que parlem de conducta sexual, els amics i les amigues i sobretot la parella serà qui major influència exerceixi, en aquest sentit, en la seva conducta.

L'autoeficàcia: capacitat percebuda pel/la jove respecte la possibilitat de realitzar amb èxit cadascun dels passos necessaris per a tenir una conducta preventiva.

¹ Vries, H. de; Dijkstra M.; Kuhlman P. *Self-efficacy: the third factor besides attitude and subjective norm as a predictor of behavioural intentions*. Health Ed Res 1988; (3): 273-82.

² Becker, M.; Maiman, L.. *Sociobehavioral determinants of compliance with health and medical care recommendations*. Medical Care. 1975; 13 (1):10-24

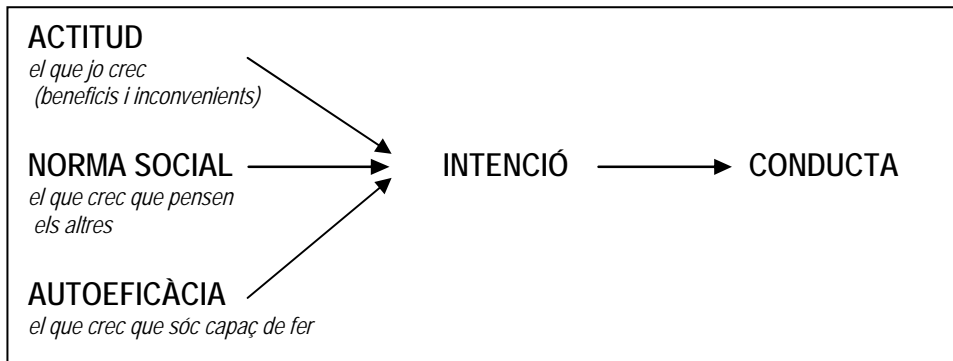
³ Ajzen, I.; Fishbein, M. *Understanding attitudes and predicting social behaviour*. Englewood Cliffs: Prentice Hall; 1980.

⁴ Bandura, A. *Self-efficacy: toward a unifying theory of behavior change*. Psychological Rev 1977; (84): 191-215.

⁵ Juárez Martínez, O.; Rufat Sabio, M.J.; González Gómez de Olmedo, M.P.. *¿Cómo trabajar el cambio de actitudes con los alumnos?. En: Jornadas sobre Prevención del VIH/SIDA en los centros educativos*. CIDE. Dirección General de Formación Profesional e Innovación Educativa. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. 2000.

ACCIONS EDUCATIVES : promoció de la salut sexual i la prevenció del VIH/sida

Model ASE: determinants de la conducta en la salut ⁶

Posicionament del Departament de Formació i Prevenció de SIDA STUDI davant el model ASE

Saber el perquè de les coses que acabem fent sempre és complicat, i encara més en l'àmbit de l'afectivitat i la sexualitat.

Ens acollim al model ASE per ser un model teòric integrador que aglutina d'altres marcs teòrics, i l'escollim com a guia que orienti aspectes a treballar i que ens permeti una avaluació de resultats.

No partim de la necessitat que l'objectiu principal de la intervenció sigui el canvi de comportaments, sinó la promoció d'una sexualitat saludable, de la responsabilitat individual i de la gestió dels riscos davant el VIH, tenint en compte que la combinació d'aquests tres factors pot donar lloc a comportaments diferents. És a dir, nosaltres treballem amb la informació per capacitar.

⁶ Díaz, E.: *Criterios relacionados con la efectividad en el medio educativo*. En: Jornadas sobre prevención del sida en el medio educativo. Institut Municipal de Salut Pública de Barcelona.

ACCIONS EDUCATIVES : promoció de la salut sexual i la prevenció del VIH/sida

Altres paradigmes que marquen les nostres Intervencions

- **Perspectiva de gènere**

La investigació duta a terme en l'última dècada ha revelat que els rols i les relacions de gènere influeixen de manera directa i indirecta en el nivell de risc d'una persona i la seva vulnerabilitat davant la infecció per VIH.

Aquesta realitat posa de manifest la necessitat d'integrar d'una manera comprensiva les consideracions de gènere en tots els nivells de la programació per abordar el VIH amb la finalitat de millorar la nostra resposta a la pandèmia.

La integració del gènere es refereix a estratègies que tenen en compte les normes de gènere i busquen la compensació de les desigualtats per raó de gènere. Aquesta anàlisi de gènere té com a objectiu aconseguir l'equitat més que la igualtat.⁷

- **Promoció de la salut sexual i paradigma de reducció de riscos**

Entenem que la promoció de la salut constitueix un procés polític i social global que abarca no tan sols les accions dirigides a enfortir les habilitats i capacitats dels individus, sinó també les adreçades a modificar les condicions socials, ambientals i econòmiques, amb la finalitat de mitigar el seu impacte en la salut pública i individual.

Aquest model de reducció de riscos i danys - a l'hora de treballar en la promoció i educació per a la salut en matèria de prevenció sexual -, ens permet replantejar la prevenció des de l'acceptació de dades objectives que ens mostren els límits que hem trobat amb les estratègies en prevenció, no amb sentiment de culpabilitat, sinó amb una perspectiva de crítica constructiva que permeti partir dels límits de la actual proposta i la necessitat de superar-la.⁸

- **Els Drets Sexuals i Reproductius**

Si ens fixem bé, cadascun dels 12 Drets Sexuals i Reproductius (DSiR) té, d'alguna manera, relació amb l'epidèmia mundial de sida. De manera especial, el dret a la vida, el dret a la no discriminació, el dret a la privacitat, el dret a la informació i l'educació, el dret a la protecció i la cura de la salut o el dret a gaudir del progrés científic ens situen en diferents dimensions de la lluita contra l'epidèmia.

Aquest és un enfocament no només destinat a eradicar la malaltia sinó també a transformar les causes que han permès que s'hagi estès massivament a causa de l'estructura d'un sistema que genera desigualtats.⁹

⁷ *La perspectiva de género en VIH*. Red 2002-Red Comunitaria sobre el VIH/sida del Estado Español. <http://www.redpositiva.red2002.org.es/>

⁸ Seminario "Repensar la prevención sexual del VIH/sida", 2008. Red 2002-Red Comunitaria sobre el VIH/sida del Estado Español. <http://www.prevencion.red2002.org.es/>

⁹ Associació Planificació Familiar de Catalunya i Balears. Butlletí de l'APFCIB nº 6. 2008.

ACCIONS EDUCATIVES : promoció de la salut sexual i la prevenció del VIH/sida

- **Enfocament dels Drets Humans**

La societat i la malaltia són inseparables i només des d'una concepció dinàmica d'ambdues és possible un canvi: és necessari intervenir tant en la societat com en la malaltia.

El marc teòric que sustenta aquest enfocament és el dels Drets Humans i possibilita un llenguatge comú des del qual treballar en temes de salut, ja que la seva promoció i respecte tenen com a conseqüència una millora en tots els àmbits: prevenció, assistència, tractament, inserció social, etc.

Com afirma J. Mann¹⁰, "si reconeixem també l'enorme cúmul d'evidències que ens diuen que els factors socials són els determinants principals de la condició de salut, ens adonarem que, en darrera instància, treballar per a la salut pública és treballar per a la transformació social."

SIDA STUDI

Associació declarada d'utilitat pública
Bisbe Laguarda, 4 – 08001 Barcelona
Tel: +34 93 268 14 84 - Fax: +34 93 268 14 84
www.sidastudi.org

[Llicència Creative Commons. Reconeixement-No comercial-Compartir amb la mateixa llicència 2.5 Espanya](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/)

¹⁰ "Derechos humanos y sida: el futuro de la pandemia", Jonathan Mann; primer director del Programa Global sobre el Sida de la Organización Mundial de la Salud. Extraído de *El enfoque de Derechos en la Red 2002* -Red Comunitaria sobre el VIH/sida del Estado Español. <http://www.observatorio.red2002.org.es/>